

Raději se setkávat

Jaroslav Sommer

Pospíšil, Ivo. 2020. *Ruská literatura: setkání a konfrontace*. Brno: Masarykova univerzita.

Rozsáhlá a barvitá publikační činnost Iva Pospíšila se v uplynulém roce rozrostla o další přírůstek, v němž autor čtenářům předkládá výbor z dříve publikovaných textů. Právě ze čtenářského pohledu je tato kniha pozoruhodná, jelikož si může získat nejenom rusisty a rusistky, jak by naznačoval název. Ivo Pospíšil zde naplno prokazuje, že patří k předním českým literárním komparatistům, a nabízí podnětné čtení jednak už zmíněným zájemcům o rusistiku, ale též těm, kteří si chtějí obohatit svůj vhled do bohemistiky či polonistiky. Kniha si však může naklonit i historiky a ty, kteří chtějí zaplnit bílá místa v povědomí o vývoji české slavistiky ve 20. století. V tomto ohledu mají čtenáři před sebou jak obecněji pojaté kapitoly, tak i ty výrazně zaměřené na klíčové osobnosti brněnské slavistiky, nebo též osobněji koncipovaná líčení přímo z autorova života.

V knize není nouze o zvučná jména ruské i české literatury a slavistiky. Hrdiny jednotlivých kapitol tak jsou např. P. J. Šafařík/Šafařík, N. M. Karamzin, A. S. Gribojedov, A. N. Ostrovskij, N. S. Leskov, F. M. Dostojevskij, M. Gorkij, F. Wollman, V. Rasputin, A. Solženicyn. Jak už u prof. Pospíšila bývá zvykem, snaží se poukazovat na nemalý – ba často naopak nezanedbatelný – význam moravských/brněnských literátů a slavistů, kteří z různých důvodů stále nejsou plně doceněni. V této knize jsou tudíž některé z kapitol zaměřeny na odkaz A. A. Vrzala/A. G. Stína, S. Vilinského a V. Vilinského, J. Buriana. Zvláště ve vývoji ruské literatury jsou v textech zachyceny epizody z více než dvou století jejího vývoje od N. M. Karamzina až po současného Jevgenije Vodolazkina.

Devatenáct různě rozsáhlých kapitol sestává z článků a studií publikovaných již dříve – v letech 2015–2020 – v českých i zahraničních odborných časopisech, sbornících z konferencí, kolektivních monografiích.

Kniha tedy neobsahuje nový materiál, ale předkládá studie z posledních let v novém a odlišném kontextu, s akcentem právě na komparatistiku. Vývoj ruské literatury za poslední staletí je v takto výběrovém pojetí zajímavý tím, jak v některých případech zcela odpovídá očekávatelným trendům v ruské i dalších slovanských literaturách, jindy je však naopak zdůrazňována „nemainstreamovost“ některých děl a jejich autorů.

Pozornost poutá druhá část názvu knihy: *setkání a konfrontace*. Ivo Pospíšil poukazuje na možnost, jak číst tuto publikaci a jak jí rozumět, nabízí však také návod k pochopení trajektorie vývoje ruské literatury. Vymezování vůči předchozí tradici, hledání něčeho nového, životnějšího posouvá literární tvorbu dál, umožňuje jí se rozvíjet. Nicméně tento proces sebevymezování jde ruku v ruce s nacházením inspirace a podnětů ať už mimo oblast literatury, vně národní literární tradice, nebo v některé z předcházejících epoch či u opomíjených autorů. Takových příkladů je kniha Iva Pospíšila plná, a dokládá tak oprávněnost myšlenky, že hluboká znalost a schopnost „poučit“ se, a možná přesněji – využít, vstřebat poznané, je pro další krok směrem do budoucna zásadní. Kromě toho jsou podobné příklady také výbornou ilustrací autorova termínu *prae-post efekt/paradox* (i dalších – uvedených v knize na str. 169).

Zajímavý však je podíl mezi setkáními a konfrontacemi, který prozrazuje mnohé o tom, jak autor nahlíží na literaturu samu i na její roli ve formování člověka a společnosti. Leitmotivem drtivé většiny kapitol je totiž právě *setkání a setkávání*. Akcentováno je, jak se literatura a literární věda obohacují, a to ať už se tomu vzpírají, nevnímají to, nebo to nadšeně vítají. Za těmito *setkáními* autor zpravidla nachází výjimečné osobnosti, které k setkávání mají předpoklady jak ve své osobní historii (často nějak vybočující z většinové společnosti – původem apod.), tak i svými intelektuálními schopnostmi a činorodostí.

Konfrontace pak nejsou ve většině kapitol vnímány jako něco ryze destruktivního, spíše jako určité přehlížení, ignorace, zapominání, nepochopení, zkresení, snaha (ze své podstaty marná) odstříhnout se. Tento stav a přístup se však autor snaží nevidět zcela pesimisticky, definitivně, ale vyslovuje naději na zlepšení, na přetvoření *konfrontace* v *setkání*. Týká se to např. kapitol o Maximu Gorkém a Valentinu Rasputinovi (kde je

popsán i zcela jasný návrh dalšího postupu). Zklamání lze vycítit i v reflexi zájmu současné studující mládeže o ruskou literaturu (str. 77).

I v případě této knihy autor zůstává věren svému zájmu o vše, co je na hranici, nebo spíše někde v pohraničí (tj. o to, co považujeme za integrální součást určité tradice, celku, avšak co už obsahuje prvky něčeho jiného, cizího, nového), co přesahuje svou dobu a doceněno je teprve v pozdějších dobách, případně na náležitou pozornost literární vědy či čtenářstva teprve čeká. *Ruská literatura: setkání a konfrontace* se tak nejen obsahem, ale i vyzněním organicky zařazuje mezi předchozí publikační činnost Iva Pospíšila, v níž sice s obavami, ale zároveň se zvědavostí hledí do budoucnosti ruské literatury i české slavistiky, a to i ve chvílích, kdy se obrací do minulosti.

Mgr. Jaroslav Sommer
Ústav slavistiky
Filozofická fakulta
Masarykova univerzita
Arne Nováka 1
602 00 Brno
Česká republika
jaroslav.sommer@uhk.cz